

Rolnummers 389-404-415
Arrest nr. 80/92 van 23 december 1992

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen gesteld door :

- de Raad van State, afdeling administratie, IVde kamer, bij arrest nr. 38.781 van 18 februari 1992 in zake Elisa Van den Bosch tegen het Vlaamse Gewest en de gemeente Schoten;
- de Raad van State, afdeling administratie, VIIde kamer, bij arrest nr. 39.062 van 26 maart 1992 in zake Catherine Schuermans tegen het Vlaamse Gewest;
- de vrederechter van het vijfde kanton te Gent, bij vonnis van 30 april 1992, in zake de gemeente Destelbergen tegen Anna Rombaut en Robert Roggeman.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit wnd. voorzitter F. Debaedts en voorzitter D. André, en de rechters K. Blankaert, L.P. Suetens, M. Melchior, L. François en Y. de Wasseige, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van wnd. voorzitter F. Debaedts,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de vragen*

De prejudiciële vragen, zoals zij voor de drie samengevoegde zaken zijn geherformuleerd, luiden als volgt :

« Worden de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet geschonden door de artikelen 2, 4, 5, 6 en 19 van de wet van 17 april 1835 op de onteigening ten algemenen nutte, de artikelen 3, 6, 7 en 16, tweede lid, van de wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigening ten algemenen nutte en artikel 14 van de gecordineerde wetten op de Raad van State, in zoverre belanghebbende derden, andere dan deze bedoeld in artikel 19 van de wet van 17 april 1835 en in artikel 6 van de wet van 26 juli 1962 de nietigverklaring van een onteigeningsbesluit kunnen vorderen voor de Raad van State, terwijl de onteigende na het instellen van de gerechtelijke fase de onwettigheid van het besluit slechts bij wege van exceptie kan aanvoeren ? »

II. *De feiten en de voorafgaande rechtspleging*

De prejudiciële vragen zijn gesteld naar aanleiding van onteigeningsprocedures overeenkomstig de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigening ten algemenen nutte, bepaald bij de wet van 26 juli 1962.

In de zaak met rolnummer 389 is de prejudiciële vraag gesteld door de Raad van State in het kader van het beroep tot vernietiging dat door E. Van Den Bosch als eigenares is ingesteld tegen een besluit van 6 maart 1990 dat de gemeente Schoten machtigt bij hoogdringendheid te onteigenen.

De zaak met rolnummer 404 is eveneens door de Raad van State aanhangig gemaakt in afwachting van de beslechting van het beroep tot vernietiging van C. Schuermans tegen een besluit van 25 juni 1990 dat machtigt tot onteigening van een haar toebehorend perceel.

In beide zaken was de gerechtelijke fase van de onteigening reeds aangevat en werd aangevoerd dat de Raad van State geen kennis mocht nemen van beroepen ingesteld door eigenaars, waarvoor de hoven en rechtbanken van de rechterlijke orde bij uitsluiting bevoegd zijn.

De verzoekende partijen repliceerden dat het ontnemen van de mogelijkheid voor eigenaars om ook na de aanvang van de gerechtelijke fase van de onteigening een annulatieberoep in te stellen bij de Raad van State, terwijl minder rechtstreeks betrokken derden dat wel kunnen, zou neerkomen op een discriminatie in strijd met de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet, en dat in voorkomend geval aan het Arbitragehof een prejudiciële vraag moest worden gesteld.

In de zaak met rolnummer 415 is de prejudiciële vraag gesteld door de vrederechter, op verzoek van de verweerders in onteigening die eveneens het voormelde onderscheid aankloegen.

III. De rechtspleging voor het Hof

A. De zaak met rolnummer 389

De prejudiciële vraag is bij het Hof aanhangig gemaakt door de overzending van een expeditie van de voormelde verwijzingsbeslissing, die op 9 maart 1992 op de griffie is ontvangen.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen reden was tot toepassing van de artikelen 71 en volgende van de voormelde bijzondere wet.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven conform artikel 77 van de organieke wet bij op 30 maart 1992 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de voormelde wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 2 april 1992.

Elisa Van den Bosch, de Intercommunale Grondbeleid en Expansie Antwerpen c.v., de gemeente Schoten en de Vlaamse Executieve hebben bij respectievelijk op 13, 14, 14 en 15 mei 1992 ter post aangetekende brieven elk een memorie ingediend.

B. De zaak met rolnummer 404

De prejudiciële vraag is bij het Hof aanhangig gemaakt door de overzending van een expeditie van de voormelde verwijzingsbeslissing, die op 1 april 1992 op de griffie is ontvangen.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen reden was tot toepassing van de artikelen 71 en volgende van de voormelde bijzondere wet.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven conform artikel 77 van de organieke wet bij op 28 april 1992 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de voormelde wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 8 mei 1992.

De Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening, de Vlaamse Executieve en Catherine Schuermans hebben bij respectievelijk op 1, 4 en 10 juni 1992 ter post aangetekende brieven elk een memorie ingediend.

C. De zaak met rolnummer 415

De prejudiciële vraag is bij het Hof aanhangig gemaakt door de overzending van een expeditie van de voormelde verwijzingsbeslissing, die op 8 mei 1992 op de griffie is ontvangen.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen reden was tot toepassing van de artikelen 71 en volgende van de voormelde bijzondere wet.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven conform artikel 77 van de organieke wet bij op 26 mei 1992 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de voormelde wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 10 juni 1992.

Anna Rombaut en Robert Roggeman hebben bij op 16 juni 1992 ter post aangetekende brief een gezamenlijke memorie ingediend en de Vlaamse Executieve heeft bij op 8 juli 1992 ter post aangetekende brief een memorie ingediend.

D. De samengevoegde zaken met rolnummers 389, 404 en 415

Bij beschikking van 27 mei 1992 heeft het Hof de zaken samengevoegd.

Bij beschikking van 18 juni 1992 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 9 maart 1993.

Van voormelde memories, evenals van de beschikking tot samenvoeging is conform artikel 89 van de organieke wet aan de partijen kennisgegeven bij op 24 september 1992 ter post aangetekende brieven.

De Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening en de Vlaamse Executieve hebben bij respectievelijk op 21 en 23 oktober 1992 ter post aangetekende brieven elk een memorie van antwoord ingediend.

Bij beschikking van 27 oktober 1992 heeft het Hof, onder voorzitterschap van rechter F. Debaedts ter vervanging van de wettig verhinderde voorzitter J. Delva, de prejudiciële vragen voor de drie samengevoegde zaken geherformuleerd als volgt :

« Worden de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet geschonden door de artikelen 2, 4, 5, 6 en 19 van de wet van 17 april 1835 op de onteigening ten algemene nutte, de artikelen 3, 6, 7 en 16, tweede lid, van de wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigening ten algemene nutte en artikel 14 van de gecordineerde wetten op de Raad van State, in zoverre belanghebbende derden, andere dan deze bedoeld in artikel 19 van de wet van 17 april 1835 en in artikel 6 van de wet van 26 juli 1962 de nietigverklaring van een onteigeningsbesluit kunnen vorderen voor de Raad van State, terwijl de onteigende na het instellen van de gerechtelijke fase de onwettigheid van het besluit slechts bij wege van exceptie kan aanvoeren ? ».

Bij dezelfde beschikking heeft het Hof de zaken in gereedheid verklaard en de terechtzitting op 3 december 1992 vastgesteld.

Van die beschikking is aan de partijen en aan hun advocaten kennisgegeven bij op 30 oktober 1992 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikking van 3 december 1992 heeft wvd. voorzitter F. Debaedts rechter Y. de Wasseige aangewezen als lid van de zetel, gelet op de toetreding tot het emeritaat van voorzitter J. Wathelet en diens vervanging door rechter D. André die reeds lid van de zetel was.

Op de terechtzitting van 3 december 1992 :

- zijn verschenen :

. Mr. Chr. Jacobs, advocaat bij de balie te Brussel, voor Elisa Van den Bosch, woonst kiezende bij Mr. Chr. Jacobs, advocaat, 1030 Brussel, E. Demolderlaan 149;

. Mr. M. Senelle, *loco* Mr. D. Saen, advocaten bij de balie te Brussel, voor Catherine Schuermans, wonende te 3090 Overijse, Abstraat 96;

. Mr. D. Socquet, *loco* Mr. B. Beelen, advocaten bij de balie te Leuven, voor de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening c.v., met zetel te 1040 Brussel, Trierstraat 21;

. Mr. H. Deboever, *loco* Mr. P. Lachaert, advocaten bij de balie te Gent, voor Anna Rombaut en Robert Roggeman, beiden wonende te 9070 Destelbergen-Heusden, Meersstraat 57;

. de Heer K. Peeters, ambtenaar, voor de Intercommunale Grondbeleid en Expansie Antwerpen c.v., met zetel te 2990 Wuustwezel, Gemeentehuis en voor de gemeente Schoten, Gemeentehuis te 2900 Schoten, Churchilllaan 1;

. Mr. M. Boes, advocaat bij de balie te Hasselt en Mr. P. Van Orshoven, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Vlaamse Executieve, 1040 Brussel, Jozef II-sstraat 30;

- hebben de rechters-verslaggevers K. Blanckaert en M. Melchior verslag uitgebracht;
- zijn voornoemde advocaten en ambtenaar gehoord;
- zijn de zaken in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Standpunten van de partijen voor het Hof

A.1.1. De gemeente Schoten en de intercommunale Grondbeleid en Expansie Antwerpen, tussenkomen de partijen in de procedure voor de Raad van State die aanleiding is tot de zaak met rolnummer 389, evenals de Vlaamse Executieve verklaren in hun memories voor die zaak te verwijzen naar de wijsheid van het Hof, onder voorbehoud van nadere stellingname.

A.1.2. De eisende partij voor de Raad van State in de zaak die heeft geleid tot de prejudiciële vraag ingeschreven onder nr. 389, mevrouw E. Van den Bosch, wijst in haar memorie van 13 mei 1992 op het arrest nummer 42/90 van 21 december 1990 van het Arbitragehof. Zij merkt op dat het Hof toen enkel uitspraak deed over de situatie die aan de gerechtelijke fase van de onteigening voorafgaat.

Naar de mening van mevrouw Van den Bosch schendt de in de rechtspraak van het Hof van Cassatie en de Raad van State gegeven interpretatie van de onteigeningswetten van 1835 en 1962 de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet door onteigenden na het instellen van de gerechtelijke fase enkel toe te laten de onwettigheid van het onteigeningsbesluit bij wege van exceptie aan te voeren en hen uit te sluiten van de mogelijkheid om bij de Raad van State de vernietiging van dat besluit te verkrijgen, terwijl derden dat wel kunnen.

A.2.1. De Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening, tussenkomen de partij in het geding voor de Raad van State dat tot de zaak met rolnummer 404 heeft geleid, betoogt in haar memorie van 1 juni 1992 dat de ter discussie staande bepalingen geenszins de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet schenden. Die partij voert voornamelijk aan dat de onteigenden enerzijds en derden anderzijds niet vergelijkbare categorieën van personen zijn, daarbij onder meer aanstippend dat de onteigenden van meet af aan betrokken zijn en een waaier van mogelijkheden tot bescherming van hun rechten hebben, terwijl belanghebbende derden wel worden geïnformeerd, maar verder zo goed als machteloos dienen toe te kijken.

A.2.2. Ook volgens de Vlaamse Executieve in haar memorie van 4 juni 1992 voor de zaak met rolnummer 404 is er geen schending van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet. De Executieve wijst vooreerst op het verschil met de zaak die is beslecht bij arrest nr. 42/90 van het Hof, waar de vraag de situatie vóór de aanvang van de gerechtelijke onteigeningsfase betrof.

Na de aanvang van de gerechtelijke fase kan de eigenaar zijn belangen doen gelden voor de gewone rechtbanken. De gelijke behandeling wordt volgens de Executieve aldus hersteld vermits derden die minder bij de onteigening betrokken zijn die mogelijkheid niet hebben.

A.2.3. In haar memorie van antwoord van 21 oktober 1992 verklaart de Vlaamse Maatschappij voor

Watervoorziening zich bij voormelde stelling van de Vlaamse Executieve aan te sluiten.

De tussenkomende partij in het geding voor de Raad van State wenst nog bijkomend op te merken dat het gelijkheidsbeginsel geen absolute feitelijke gelijkheid doch een juridische gelijkheid vereist en dat het niet de bedoeling van de wetgever was de Raad van State in de plaats te stellen van de vrederechter ten einde uitspraak te doen over onder meer de dringende noodzakelijkheid van een onteigeningsprocedure.

A.2.4. De eisende partij in de zaak voor de Raad van State mevrouw C. Schuermans, beschrijft in haar memorie van 10 juni 1992 voor de zaak met rolnummer 404 hoe de rechtspraak over de bevoegdheid van de Raad van State in onteigeningszaken is geëvolueerd ten gevolge van het arrest nr. 42/90 van het Arbitragehof. Naar het oordeel van de verzoekende partij voor de Raad van State is het Hof met dat arrest evenwel niet ver genoeg gegaan en blijft er nog een discriminatie bestaan doordat derden ook tijdens de onteigeningsprocedure een annulatieberoep kunnen instellen, terwijl eigenaars en in artikel 6 van de wet van 26 juli 1962 bedoelde derden die mogelijkheid niet hebben.

De gelijkheid in onteigeningszaken zou pas volledig verwezenlijkt worden wanneer het Arbitragehof zou oordelen dat de onteigende zich ook na het instellen van de gerechtelijke fase tot de Raad van State kan wenden.

A.3.1. De verwerende partijen in de onteigeningsprocedure voor de vrederechter die de zaak nr. 415 aanhangig heeft gemaakt, zetten in hun memorie van 16 juni 1992 vooreerst in detail de antecedenten van de zaak ten gronde uiteen. Vervolgens komt de rechtspraak over de bevoegdheidsverdeling tussen de Raad van State en de gewone rechtbanken uitvoerig aan bod.

De auteurs van de memorie besluiten dat er ook na het arrest nr. 42/90 van het Arbitragehof een discriminatie is blijven bestaan ten nadele van de onteigenden die bij de Raad van State geen nietigverklaring meer kunnen krijgen van het onteigeningsbesluit zodra de gerechtelijke fase van de onteigening voor de vrederechter is aangevat.

A.3.2. In haar memorie van 8 juli 1992 verklaart de Vlaamse Executieve in de zaak met rolnummer 415 voorlopig en onder voorbehoud van nadere stellingname te verwijzen naar de wijsheid van het Hof.

A.3.3. De Vlaamse Executieve heeft op 23 oktober 1992 nog een memorie van antwoord ingediend voor de drie zaken samen. De Executieve wijst op het inmiddels gewezen arrest van het Hof nr. 57/92 van 14 juli 1992 en is van mening dat die rechtspraak kan worden bevestigd.

- B -

B.1. De prejudiciële vraag, zoals het Hof ze voor de drie samengevoegde zaken heeft geherformuleerd, betreft de bestaanbaarheid met de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet van de artikelen 2, 4, 5, 6 en 19 van de wet van 17 april 1835 op de onteigening ten algemenen nutte, van de artikelen 3, 6, 7 en 16, tweede lid, van de wet betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigening ten algemenen nutte, wet waarvan de tekst is opgenomen in artikel 5 van de wet van 26 juli 1962 betreffende de onteigeningen ten algemenen nutte en de concessies voor de bouw van de autosnelwegen, en van artikel 14 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

Voormelde bepalingen zijn niet als zodanig in beschouwing genomen, doch enkel in zoverre

belanghebbende derden, andere dan die bedoeld in artikel 19 van de wet van 17 april 1835 en in artikel 6 van de wet van 26 juli 1962, de nietigverklaring van een onteigeningsbesluit kunnen vorderen voor de Raad van State, terwijl de onteigende, na het instellen van de gerechtelijke fase, de onwettigheid van dat besluit slechts bij wege van exceptie kan aanvechten. Verder in het arrest worden die derden « gewone derden » genoemd.

B.2. De grondwettelijke regels van de gelijkheid der Belgen voor de wet en van de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen zou worden ingesteld, voor zover voor het criterium van onderscheid een objectieve en redelijke verantwoording bestaat. Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld, met inachtneming van het doel en de gevolgen van de bestreden maatregel en van de aard van de in het geding zijnde beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat de aangewende middelen redelijkerwijze niet evenredig zijn met het beoogde doel.

B.3. Naar luid van artikel 14 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State kan ieder die van een belang doet blijken een beroep tot vernietiging instellen tegen « de akten en reglementen van de onderscheidene administratieve overheden ».

Die algemene bevoegdheid van de Raad van State is evenwel uitgesloten wanneer een bijzonder gerechtelijk beroep tegen een bepaalde bestuurshandeling is georganiseerd.

B.4. Krachtens de bepalingen van de wetten van 17 april 1835 en van 26 juli 1962 heeft de rechter, wanneer de onteigenaar de vordering tot onteigening bij hem heeft ingeleid, als opdracht de voor de onteigening vereiste besluiten van de onteigende overheid zowel op hun interne als op hun externe wettigheid te toetsen.

Die bevoegdheid van de gewone rechter sluit de bevoegdheid van de Raad van State uit om kennis te nemen van een beroep tot vernietiging van die handelingen, indien dat beroep is ingesteld door de onteigende of door een belanghebbende derde, als bedoeld in artikel 19 van de wet van 17 april 1835 of in artikel 6 van de wet van 26 juli 1962.

Die bevoegdheidsuitsluiting geldt echter pas vanaf de dagvaarding om voor de gewone rechter te verschijnen en ten aanzien van de personen die tot die procedure toegang hebben. De Raad van

State blijft bevoegd ten aanzien van de gewone derden. Hij is ook bevoegd ten aanzien van de personen die zijn bedoeld in de artikelen 19 van de wet van 17 april 1835 en 3 en 6 van de wet van 26 juli 1962, zolang de onteigenaar de eigenaar niet voor de gewone rechter heeft gedagvaard.

B.5. Het eerste verschil in behandeling dat uit de in de prejudiciële vraag vermelde bepalingen voortvloeit, houdt verband met het feit dat twee categorieën van rechtzoekenden die de wettigheid van eenzelfde handeling betwisten, toegang hebben de ene tot een gewone rechter, de andere tot een administratief rechtscollege.

Het onderscheid tussen de eigenaar van het onteigende goed en de in artikel 19 van de wet van 17 april 1835 en artikel 6 van de wet van 26 juli 1962 bedoelde derden, die een recht kunnen laten gelden met betrekking tot het onteigende goed en om die reden vermogen tussen te komen in de procedure voor de gewone rechter, enerzijds, en andere derden, die niet een zodanig recht kunnen laten gelden maar wel de schending van een belang, en die om die reden niet kunnen tussenkomen in de procedure voor die rechter, anderzijds, is een verantwoord onderscheid.

De wetgever vermag immers te oordelen, mede gelet op artikel 92 van de Grondwet, dat de gewone rechter uitsluitend bevoegd is om aan personen die met betrekking tot het onteigende goed een recht kunnen laten gelden, de passende rechtsbescherming te bieden, enerzijds, en dat enkel de Raad van State de bevoegdheid toekomt om te oordelen over het beroep tot vernietiging van een onteigeningsbesluit dat is ingesteld door derden die de schending van een belang kunnen aanvoeren, anderzijds.

Die bevoegdheidsverdeling roept op zich geen ongelijkheid in het leven, aangezien alle rechtzoekenden die getroffen zijn door een onteigening, de wettigheid daarvan voor een rechter kunnen aanvechten.

B.6. Zoals de prejudiciële vragen in deze zaken zijn gesteld, blijven zij echter niet beperkt tot het aanklagen van de ongelijke behandeling waardoor de eigenaar en de belanghebbende derden zouden kunnen zijn getroffen doordat zij geen toegang meer hebben tot de Raad van State wanneer de eigenaar voor de gewone rechter wordt gedagvaard. Zij vergelijken ook, in twee opzichten, hun situatie met die van de gewone derden, in zoverre de hun voor de rechter geboden procedure niet gelijkwaardig mocht zijn met die welke hun voor de Raad van State is geweigerd. Om de vraag te

beantwoorden, dient het Hof dus na te gaan of daarin een discriminatie besloten ligt.

B.7. In de eerste plaats is een verschil in behandeling uitdrukkelijk in de prejudiciële vragen opgeworpen in zoverre de gewone derden bij de Raad van State een beroep tot vernietiging van het onteigeningsbesluit kunnen instellen, terwijl, zodra de gerechtelijke fase een aanvang heeft genomen, de eigenaar en de belanghebbende derden de wettigheid van zulk een besluit slechts bij wege van exceptie voor de rechter kunnen aanvechten. Uit dat procedureverschil mag echter niet worden afgeleid dat er een ongelijke behandeling zou zijn. Krachtens artikel 107 van de Grondwet geldt de aan de gewone rechter toegekende bevoegdheid om na te gaan of de bij de wet voorgeschreven vormvereisten in acht zijn genomen, voor alle externe en interne onwettigheden. Zijn de aan de enen en de anderen geboden procedures weliswaar verschillend, de wettigheidstoetsing die zij organiseren is gelijkwaardig.

B.8. Uit de vergelijking van de in de prejudiciële vragen vermelde bepalingen kan worden afgeleid dat daarin een ander verschil in behandeling impliciet is aangeklaagd in zoverre de voorgeschreven procedures de partijen niet de mogelijkheid zouden bieden hun verweer te organiseren met waarborgen die te vergelijken zijn met die van de procedure die bij de artikelen 14 en 17 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State is voorgeschreven.

Wanneer de eigenaar en de belanghebbende derden voor de vrederechter worden gedaagd, zijn zij immers krachtens artikel 7, tweede lid, van de wet van 26 juli 1962 ertoe gehouden «alle excepties die zij menen te kunnen opwerpen, ineens voor te brengen » en is de vrederechter verplicht binnen achtenveertig uur uitspraak te doen. Ook artikel 4 van de wet van 17 april 1835 verplicht «de gedaagde ... op straf van vervallenverklaring, al de excepties voor te dragen die hij zou menen te moeten tegenstellen » en de rechtbank dient «op staande voet of uiterlijk op de volgende zitting » uitspraak te doen. De gewone derden, die bij de Raad van State een vernietigingsarrest kunnen verkrijgen ook al is de gerechtelijke procedure reeds ingezet, beschikken van hun kant over termijnen die hun de mogelijkheid bieden gedurende zestig dagen hun verzoekschrift voor te bereiden en later nieuwe middelen aan te voeren indien ze gegrond zijn op elementen die aan het licht zijn gekomen bij het lezen van het administratief dossier dat de onteigenaar binnen dertig dagen dient neer te leggen. Zij kunnen ook een laatste memorie neerleggen na het verslag te hebben ontvangen dat de auditeur-verslaggever heeft opgesteld na een onderzoek dat in het raam van een inquisitoire procedure is gevoerd.

B.9. Aan de eventuele gerechtelijke fase overeenkomstig de wet van 17 april 1835 gaat in beginsel reeds een bij wet van 27 mei 1870 houdende vereenvoudiging van de administratieve formaliteiten inzake onteigening ten algemene nutte voorgeschreven administratief onderzoek, vooraf, waarbij de onteigenden evenals de eigenaars van omliggende percelen individueel op de hoogte worden gesteld van de ophanden zijnde plannen, en waarbij voormelde personen en waarbij alle andere belanghebbenden hun opmerkingen kunnen formuleren.

De eigenaars waarmee de onteigende overheid naderhand niet minnelijk tot een overeenkomst is gekomen, kunnen uiteraard een dagvaarding conform artikel 2 van de wet van 17 april 1835 verwachten en zich reeds beraden over de excepties die zij eventueel voor de rechtbank zouden opwerpen, overeenkomstig artikel 4 van die wet.

De rechtbank dient « op staande voet of uiterlijk op de volgende zitting » te beslissen, maar niet zonder het openbaar ministerie gehoord te hebben, en tegen het vonnis kan binnen vijftien dagen hoger beroep worden ingesteld (artikelen 4, 6 en 17 van de wet van 17 april 1835), beroep dat behoudens bepaalde aspecten geregeld in de wet van 1835 behandeld zal worden overeenkomstig de regels van het Gerechtelijk Wetboek.

Tenslotte blijft, staande de procedure, de onteigende in het bezit van het te onteigenen goed en dit tot op het ogenblik dat hem het bevelschrift is betekend waarin de voorzitter van de rechtbank heeft vastgesteld dat de toegekende onteigeningsvergoeding in de Consignatiekas is gedeponereerd.

B.10. Wat de wet van 26 juli 1962 betreft, is de aanwending van de afwijkende procedure uitsluitend verantwoord door redenen van algemeen belang en is zij slechts toegestaan wanneer de onmiddellijke inbezitneming van het goed door de onteigende overheid onontbeerlijk is. De vrederechter dient dus na te gaan of de overheid geen machtsoverschrijding of machtsafwending heeft begaan door het juridisch begrip « dringende noodzakelijkheid » niet in acht te nemen. Hij zal de bij hem aanhangig gemaakte vordering van de onteigende overheid verwerpen indien de in het onteigeningsbesluit aangevoerde dringende noodzakelijkheid niet of niet meer bestaat.

Bovendien kunnen de eigenaar en de belanghebbende derden, binnen een termijn van twee maanden die aanvangt met de verzending van de documenten die zijn opgesomd in artikel 15,

tweede lid, van de wet, voor de rechtbank van eerste aanleg een vordering tot herziening instellen die zij krachtens artikel 16, tweede lid, onder meer zullen kunnen gronden op de onregelmatigheid van de onteigening. Volgens de interpretatie die het Hof van Cassatie in zijn arrest van 7 december 1990 in voltallige zitting heeft gegeven, staat die bepaling de eigenaar en de belanghebbende derden toe hun vordering tot herziening te gronden op motieven die zij voor de vrederechter niet hadden aangevoerd, wat hun de mogelijkheid biedt het gehele proces te herbeginnen. Aldus uitgelegd corrigeert artikel 16, tweede lid, de overdreven gevolgen die artikel 7, tweede lid, zou kunnen hebben : de aanwezige verweerders zijn enkel voor de vrederechter ertoe gehouden, op straffe van verval, alle excepties die zij menen te kunnen opwerpen, ineens voor te brengen.

Artikel 16, tweede lid, vermeldt ook dat de vordering tot herziening door de rechtbank wordt behandeld «overeenkomstig de regels van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering ». De eigenaar en de belanghebbende derden die de herziening vragen, beschikken aldus over de termijnen, de onderzoeksmaatregelen en de rechtsmiddelen die hun door het Gerechtelijk Wetboek worden geboden.

B.11. Sedert dat de Raad van State met toepassing van het nieuwe artikel 17 van de gecoördineerde wetten schorsingsbevoegdheid heeft gekregen, kan weliswaar de buur van een onteigend goed, indien hij de twee door dat artikel vereiste voorwaarden vervult, een arrest bekomen dat het onteigeningsbesluit schorst, arrest dat bindend is voor de vrederechter bij wie de gerechtelijke procedure aanhangig is. Een gewone derde zou aldus die procedure onwerkbaar kunnen maken, hoewel hij daaraan niet eens kan deelnemen, totdat de Raad van State uitspraak heeft gedaan over de vordering tot vernietiging, terwijl de Raad van State zich onbevoegd moet verklaren ten aanzien van de eigenaar en de belanghebbende derden zodra de gerechtelijke procedure een aanvang heeft genomen.

Nochtans moet worden opgemerkt dat, overeenkomstig de interpretatie die het Hof in zijn arrest nr. 42/90 heeft gegeven aan de artikelen 7 en 16, tweede lid, van de wet van 26 juli 1962 alsmede aan artikel 14 van de gecordineerde wetten op de Raad van State, de eigenaar, de belanghebbende derden en de gewone derden vóór de gerechtelijke fase van de onteigening gelijk worden behandeld, aangezien zij allen toegang hebben tot de Raad van State. Alleen gedurende de enkele dagen die liggen tussen de bij artikel 5 van de wet van 26 juli 1962 voorgeschreven dagvaarding en het bij artikel 7 van die wet beoogde vonnis, zou een gewone derde via een

schorsingsarrest de gerechtelijke procedure onwerkdadig kunnen maken, terwijl de eigenaar en de belanghebbende derden alsdan over dat rechtsmiddel niet beschikken. Die kunnen echter, tijdens dezelfde periode, van de vrederechter verkrijgen dat hij weigert een onwettig onteigeningsbesluit uitvoerbaar te verklaren. Zonder zich te houden aan het zogenaamde « *privilège du préalable* », heeft de wetgever aldus de onteigening afhankelijk gemaakt van een rechterlijke controle, zodat, enerzijds, de eigenaar en de belanghebbende derden en, anderzijds, de gewone derden, ieder over een snelle procedure beschikken die hen in staat stelt zich tegen een onregelmatige onteigening te verzetten.

B.12. Uit de vergelijking van de procedures die, enerzijds, de eigenaar en de belanghebbende derden, en, anderzijds, de gewone derden ter beschikking staan, blijkt dat beiden een gelijkwaardige rechtsbescherming genieten.

Het naast elkaar bestaan van de twee procedures kan wellicht abnormale interferenties veroorzaken en tot tegengestelde oplossingen leiden. Maar het staat niet aan het Hof dat te verhelpen.

Om die redenen,

Het Hof zegt voor recht :

De artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet zijn niet geschonden door de artikelen 2, 4, 5, 6 en 19 van de wet van 17 april 1835 op de onteigening ten algememen nutte, noch door de artikelen 3, 6, 7 en 16, tweede lid, van de wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigeningen ten algememen nutte, noch door artikel 14 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, in zoverre belanghebbende derden, andere dan degenen die beoogd zijn in artikel 19 van de voormelde wet van 17 april 1835 en in artikel 6 van de voormelde wet van 26 juli 1962, het recht hebben voor de Raad van State de vernietiging van een onteigeningsbesluit te vorderen, terwijl de onteigende, na de opening van de gerechtelijke fase, de wettigheid van dat besluit slechts bij wege van exceptie kan betwisten.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 23 december 1992 door voormelde zetel waarin rechter K. Blanckaert, wettig verhinderd, voor onderhavige uitspraak vervangen is door rechter H. Boel, conform de beschikking van heden van waarnemend voorzitter F. Debaedts.

De griffier,

De wnd. voorzitter,

L. Potoms

F. Debaedts